
ПЕРЕКЛАДИ КИТАЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

UDC 821.581.09-2

DOI <https://doi.org/10.51198/chinesest2024.02.057>

LIAO YIMEI. RHINOCEROS IN LOVE

O. Vorobei

PhD (Literature) Associate Professor

Department of Far Eastern and Southeastern Languages and Literatures,

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

14, Taras Shevchenko Blvd, 01601, Kyiv, Ukraine

vorobei@knu.ua

A. Kravchenko

Master student

Department of Far Eastern and Southeastern Languages and Literatures,

Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

14, Taras Shevchenko Blvd, 01601, Kyiv, Ukraine

Anastasiiaaaa04@gmail.com

The play “Rhinoceros in Love” by playwright Liao Yimei is considered a classic of modern Chinese theater. Written and first staged in 1999 by her husband Meng Jinghui, one of the most influential directors of experimental theater, this artistic work has already withstood nearly 2,500 productions, attracting an audience of over a million viewers.

It is a story of the unrequited love of zookeeper Malu for his neighbor Mingming. The stubbornness and reclusiveness of the young man resemble the character of the rhinoceros Tula, whom he cares for. At times, the behavior of the young man resembles that of an animal: with his poor eyesight, he recognizes people by their scent, and he associates Mingming with the scent of lemon chewing gum. In his extensive monologues, Malu often reflects on the absence of romantic love in modern life, as described in classical Chinese literature. Despite his toxic infatuation with another, Mingming reciprocates Malu’s feelings, but their relationship is impulsive, destructive, and therefore short-lived. Blinded by passionate love, the young man kidnaps the girl and is willing to lay the sky and stars at her feet, but beyond promises, he has nothing. In despair, he kills his only friend – the rhinoceros Tula – and sacrifices for Mingming what he has – the heart of the killed rhinoceros and himself. Liao Yimei managed to capture in the play the existential anxiety of the young generation at the turn of the millennium, expressed in uncertainty, doubts, and the desire to find their identity. As most critics rightly note, the play «Rhinoceros in Love» has become a kind of “Bible of Love”, as the passionate, impulsive, reckless, and sometimes instinctive relationship between Malu and Mingming is exactly what is lacking in romantic relationships among contemporary Chinese youth in the era of globalization and urbanization. Liao Yimei deliberately overloaded the play with hyperboles, satire, and grotesque elements to ironically depict people’s lives in the new era, where clear rules of consumerism prevail, and love can be standardized by training courses.

The stage architecture of the play impresses with its unusualness, as it combines elements of Eugène Ionesco’s theater of the absurd, fragments of Bertolt Brecht’s epic theater,

and traditional Chinese theater, which is manifested in an absolutely unrealistic time and historical context, dramatic inconsistency, extensive declamation of monologues and dialogues towards the audience, song inserts with an evaluative function, and practical absence of scenery.

Key words: drama, avant-garde, theatre of the absurd, Chinese literature, Liao Yimei.

ЛЯО ЇМЕЙ. ЗАКОХАНИЙ НОСОРИГ

О. Воробей, А. Кравченко

П'єсу «Закоханий носоріг» драматургині Ляо Їмей називають класикою сучасного китайського театру. Вона була написана в 1999 р. і того ж року вперше поставлена на театральній сцені чоловіком авторки Менем Цзінхуєм, одним з найбільш впливових режисерів експериментального театру. Твір витримав вже близько 2,5 тис. постановок, зібравши аудиторію понад мільйон глядачів.

Це історія про нестямне кохання доглядача зоопарку Малу до своєї сусідки Мінмін. Упертість та відлюдькуватість юнака нагадують характер носорога Тули, яким він опікується. Подекуди й поведінка юнака нагадує звірину: поганий зір допомагає розпізнавати людей за їхнім запахом, а Мінмін асоціюється з ароматом лимонної жувальної гумки. У розлогих монологів Малу часто розмірковує над тим, що в сучасному житті немає місця романтичному коханню, яке оспівується в класичній китайській літературі. Попри свою токсичну закоханість в іншого, Мінмін відповідає Малу взаємністю, але їхні стосунки імпульсивні, деструктивні, а отже, короткотривалі. Затьмарений жагучим коханням хлопець викрадає дівчину й готовий схилити небо та зорі до її ніг, але поза обіцянками в нього нічого немає. У відчай він забиває свого єдиного друга – носорога Тулу – і жертвує у ім'я Мінмін тим, що має – серцем вбитого носорога і самим собою. Ляо Їмей вдалося зафіксувати у п'єсі екзистенційну тривогу молодого покоління на зламі тисячоліть, яка виражається в невизначеності, сумнівах і бажанні знайти свою ідентичність. Як слушно зауважують більшість критиків, п'єса «Закоханий носоріг» стала своєрідною «Біблією кохання», оскільки палкі, нестримні, безрозсудні, а подекуди по-звіриному інстинктивні стосунки між Малу та Мінмін – це саме те, що наразі бракує романтичним відносинам сучасної китайської молоді в умовах глобалізації та урбанізації. Ляо Їмей свідомо перенаситила п'єсу гіперболами, сатирою та гротеском, щоб іронічно змалювати життя людей у нову епоху, де панують чіткі правила споживацтва, а кохання може бути стандартизоване тренувальними курсами.

Сценічна архітектоніка п'єси вражає своєю незвичайністю, оскільки поєднала елементи театру абсурду Ежена Йонеско, фрагменти епічного театру Бертольда Брехта та власне традиційного китайського театру, що загалом виявляється в абсолютно нерелістичному часі й історичному контексті, драматичній непослідовності, розлогій декламації монологів та діалогів у бік аудиторії, пісенних вставках з оціночною функцією, майже повній відсутності декорацій.

Ключові слова: драма, авангард, театр абсурду, китайська література, Ляо Їмей.

Ляо Їмей

ЗАКОХАНИЙ НОСОРИГ¹

П'єса у 23 сценах

Дійові особи²

Малу – самотній доглядач носорогів у зоопарку, палко закоханий у свою сусідку Мінмін.

Мінмін – сусідка Малу, перебуває у токсичних відносинах із хлопцем на ім'я Чень Фей.

Зубна щітка – торговий представник фірми «Розсвіт» з виготовлення зубних щіток.

Дасянь – друг Малу, полюбляє грає в карти та показувати фокуси.

Хейцзи – друг Малу.

Хунхун – телепродюсерка.

Лілі – телепродюсерка, подруга Хунхун.

Диктор (ведучий).

Тренер з кохання.

Викладач.

Творці Годинника – декілька осіб.

Натовп – декілька осіб.

Пролог

На сцені Мінмін із зав'язаними очима прив'язана до стільця.

Поруч з дівчиною сидить молодий хлопець Малу.

Малу. В сутінках я бачу найгірше. Куди не кинь оком – усюди повно красунь, а хмарочоси та квартали міста змінюють свої звичні обриси. Все як у фільмі, коли ти стоїш на сходовому майданчику, відчуваючи якийсь запашний аромат, дещо вологий та дивний. І тільки коли він тебе огортає, ти помічаєш, що плачеш. Саме тоді це і сталося.

У мене є друг, Зубна щітка. Він хоче, щоб я вірив у себе тільки в періоди гону, наче той Тула в африканській саванні. Але я знаю, що це не так. Ти неповторна, єдина, ніжна, чиста, як небо, моя Мінмін, як тобі ще це пояснити? Ти мов мої теплі рукавички, холодне пиво, сорочка, що пахне сонцем, нескінченна мрія. Ти п'янка та зажурена, зі свіжими бажаннями на устах. Ця твоя свіжість та твої бажання зробили тебе непередбачуваною, як звіра; невідвратною, як сонце; безсоромною, як лицедійка; жорстокою, як голод. Я хочу дати тобі дім, бути батьком твоїх дітей. Я хочу дати тобі все, чого ти прагнеш. Я хочу, щоб прокидаючись, ти бачила сонце. Я хочу ніжити твою спину, щоб ти розправила крила у небокраї.

Хіба ти не відчуваєш, з якою силою моє бажання мчить до тебе, скрадається до твоїх ніг, занурює їх у себе і повністю топить тебе? Я думаю про тебе. Я відкриваю вуста, безсоромно жадаючи тебе, жадаючи твого волосся, жадаючи твоїх очей, жадаючи твого підборіддя, твоїх грудей, твого стану і лона, твого аромату тіла, що просочується з пор, твоїх рук, які ти заламуєш у розпачі. У тебе обличчя янгола, а серце шльондри. Я кохаю тебе. Я справді кохаю тебе всім серцем. Я кохаю тебе до нестями. Я догоджатиму тобі у всьому. Я присягаюся тобі у вічному коханні. Я зроблю все, що в моїх силах.

¹ Перекладено за виданням 廖一梅 (2012), 《恋爱的犀牛》, available at <https://www.99csw.com/book/512/index.htm> (accessed 18 March 2024).

² Для зручності читачів в українському перекладі подаємо список та опис дійових осіб (тут і далі примітки перекладачок).

Як я можу показати тобі силу свого кохання? Мовчки терпіти й ковтати сльози? Кричати до хрипоті аж поки не зсякнуть сили? Проклинати себе перед дзеркалом? Увірватися у кабінет і повалити тебе на підлогу? Вступити до університету, отримати ступінь доктора наук, стати письменником? Заради тебе пустити все на самоплив, ставши предметом співчуття в очах інших? Потрапити до психіатричної лікарні й любити тебе, допоки притомний? Збожеволіти від кохання? Чи мені накласти на себе руки під твоїм вікном? Мінмін, скажи, що мені робити?

Ти мудра, вигадлива, дотепна, дурна до нестями. Моя кохана, моя Мінмін...

Сцена 1

У задній частині сцени проглядається підніжжя підлогового годинника, що заповнило собою весь простір, тож можна лише уявити наскільки він великий. Натовп зібрався перед Годинником.

Група людей співає хором.

Це епоха перенасиченості матеріальними благами.

Це епоха перенасиченості емоціями.

Це епоха перенасиченості знаннями.

Це епоха перенасиченості інформацією.

Це епоха розуміння та розсудливості.

Це епоха впевненості.

Ми маємо так багато справ, які потрібно зробити, занадто багато речей, що потрібно вивчити, так багато голосів, які потрібно почути, занадто багато вимог, що потрібно задовольнити.

Кохання – це свічка, яка дає світло й гасне з поривом вітру.

Кохання – це вируючий птах, що прикрашає собою пейзаж і зникає зі зміною погоди.

Кохання – це квітка, свіжа і зворушлива, яка відразу в'яне з приходом травня.

Кохання – це веселка, барвіста та розкішна, що як миттєвий обман випаровується з першими променями сонця.

Кохання таке прекрасне, але таке вразливе.

Кохання таке прекрасне, але таке вразливе.

Натовп. До світанку нового століття потрібно впорядкувати багатства людства, до світанку нового століття слід позбутися непотрібного сміття, до світанку нового століття варто відкинути нездійсненні ідеї, до світанку нового століття необхідно полишити все безпорадне.

Диктор. Щоб зустріти нове століття, ми збудуємо великий Годинник, який не матиме собі рівних за розміром ніде у світі, який височітиме незламним, уособлюючи всю мудрість і силу людства.

У цей час на майданчику, де зводиться Годинник, панує напружена й радісна атмосфера, інженери та робітники працюють понаднормово, натовп докола майданчика не бажає розходитися. Усі радіють і неймовірно тішаються цим нашим спільним творінням!

Містянин А. Сто кілограмів. Лише секундна стрілка важить сто кілограмів. Час ніколи не був таким важким, як зараз.

Містянин В. Це диво сучасної науки і техніки. Механізм виготовлений з титанового сплаву, наданого Державним космічним агентством. Він спроможний протистояти всім незгодам і перипетіям світу, символізуючи нашу націю.

Містянин С. Кожен вигин виточений надзвичайно дбайливо, кожна позначка відзначена в літописі.

Містянин Д. На циферблаті буде викарбовано сто віршів видатних поетів, які народилися й померли в цьому столітті.

Містянин В. 67-річний поет щойно наклав на себе руки, аби його твір також закарбували.

Містянин Ф. Присвячений прийдешньому новому століттю унікальний віковий Годинник був спроектований і побудований нами.

Містянин Г. Там має бути написано, що це втілення людської мудрості.

Містянин А. Я пропоную написати, що це дев'яте чудо світу, дороговказ для інопланетян.

Містянин В. Призовий фонд спеціальної лотереї для вікового Годинника вже сягає п'яти мільйонів юанів і продовжує зростати! Той, хто отримає ці гроші, стане щасливчиком XXI століття.

Містянин С. Я чув, що циферблат позолочений. Це нагадає те, про що говорять дедалі частіше: «Час – це гроші».

Містянин Д. Наш сусід пообіцяв мені 50 тисяч юанів, якщо я сховаю його ініціали під стрілкою Годинника.

Містянин Е. Ти не посмієш! Ви знищите те, що через двісті років стане пам'яткою культури!

Громадянин Ф. Я збираюся потайки викарбувати своє ім'я біля позначки VIII, щоб залишити його у віках.

Містянин Г. Я хочу вирізьбити ім'я моєї коханої на підніжжі Годинника, а поруч вирізати серце, що символізує наше цнотливе кохання.

Натовп разом скося дивиться на нього.

Натовп. Кохання таке прекрасне, але таке вразливе.

Кохання таке прекрасне, але таке вразливе.

Сцена 2

Малу вдома. Дасянь перебирає колоду карт у руках.

Хейцзи та Малу сидять поруч.

Хейцзи. Так він прийде чи ні?

Малу. Звідки мені знати.

Хейцзи. Так поклич його! Як можна проміняти друга на жінку!

Дасянь [*тримає картку в одній руці*]. Дивись, дивись, ця сторона червона, так? Ця сторона чорна, я дмухну на неї, і червоне стане чорним. Дивись!

Дасянь показує фокус, Малу і Хейцзи дивляться на це без особливого інтересу.

Дасянь. Що таке?

Хейцзи. Що саме сказав Сяоши?

Дасянь. Він сказав, що буде за кілька хвилин.

Хейцзи. Більше не клич його з нами.

Дасянь. Гаразд. [*Показує ще один фокус.*] Дивись, дивись!

Хейцзи [*до Малу*]. Чим займається та нова дівчина, з якою я тебе бачив?

Дасянь. Навіщо дарма розпитуєш?

Хейцзи. Я теж хочу стати зайнятою людиною! Кажі вже, Малу.

Малу. Думаю, що секретарка.

Хейцзи. Це вона тобі сказала?

Малу хитає головою.

Хейцзи. То звідки знаєш?

Малу. Тому що від неї пахло ксероксом.

Хейцзи. Жартуєш.

Малу. Я за запахом людини можу визначити хто вона, ким працює і що тільки-но робила. Не віриш мені? Понюхай Дасяня. Відчуваєш запах лікарні? Він ніколи його не зміє, скільки б прального порошку з лимонним запахом чи мила Lux він би не використовував. Запах вже просочився до кісток, поступово накопичуючись усередині. Клерки, які пахнуть кондиціонерами і ксероксами; дрібні підприємці, від яких тхне цигарками; домогосподарки, які щойно вийшли з кухні та вичепурились для променаду по торговому центру – жодні парфуми не в змозі приховати запах жиру в їхньому волоссі. А ще є повії. Кожна з них несе на своєму тілі ядучий та в'їдливий запах сперми. Я навіть можу за запахом з рота визначити, що вони їли на обід: свинину по-сичуаньськи, гострі шлуночки, смажені гриби з капустаю...

Хейцзи. І все це твоїм носом-бурульбашкою?

Дасянь. Користь носа визначається не його зовнішнім виглядом, а його функцією.

Малу. Звісно! Для перевірки зору та слуху існують єдині критерії, а невідповідність цим нормам розцінюється як певна інвалідність, що може вплинути на роботу, подальшу освіту і навіть на ставлення до життя. Навіть такі слова як «сліпий», «глухий», «дальтонік» вживаються з дискримінаційним підтекстом. Тоді як до нюху взагалі немає жодних вимог. Закладеність носа, яку розглядають лише як симптом застуди, можна усунути за допомогою кількох пігулок Contac³. Видатний, прекрасний ніс ніколи не був у центрі уваги.

Дасянь. Малу, як і його підопічний носоріг, попри поганий зір, має надзвичайний нюх.

Хейцзи. Майже як у собаки.

Малу. У тебе, наприклад, волосся завжди свій специфічний запах. Тобі краще мити голову після своїх нерозбірливих стосунків.

Дасянь. Справді? Дай понюхати.

Дасянь женеться за Хейцзи, хтось стукає у двері.

Хейцзи. Припини! Відчини двері, відчини двері, Сяоши прийшов. Давайте грати в карти!

Заходить продавець зубних щіток.

Продавець зубних щіток. Вітаю! Я торговий представник компанії «Розсвіт»⁴. Приділіть мені, будь ласка, кілька секунд вашого дорогоцінного часу. Напередодні ХХІ століття ми раді запропонувати вам ознайомитися з революційною сенсацією у сфері засобів гігієни, новим високотехнологічним продуктом нашої компанії – з діамантовою зубною щіткою у формі діаманта торговельної марки «Діамант». Багато людей не усвідомлюють це, проте кожного дня після чищення зубів у ротовій порожнині швидко розмножуються бактерії, які призводять до карієсу, неприємного запаху й утворення зубного каменю. Що ви можете із цим зробити? Єдиний надійний спосіб – щоранку та щовечора користуватися діамантовою зубною щіткою у формі діаманта торгової марки «Діамант». Ви позбудетеся щонайменшої можливості утворення бактерій, освіжіте подих, а також назавжди забудете про неприємний присмак і карієс.

³ Contac – ліки від застуди американського виробництва.

⁴ Назва компанії, у якій працює торговельний представник, китайською звучить «匯晨», що буквально перекладається як «об'єднуватися з ранком». Зважаючи на художній дискурс, у якому вживається цей ергонім, вважаємо доречним застосування методу калькування, унаслідок якого в перекладі був вжитий поетичний синонім до слова «світанок» – «розсвіт».

Зранку чищення зубів дає змогу з гідністю вийти з дому, а вечірнє чищення підвищує сексуальне збудження... Оскільки це перша зубна щітка, перевірена Китайською стоматологічною асоціацією, вона може дуже ефективно запобігати появі карієсу. Водночас це єдина зубна щітка, рекомендована Китайським комітетом профілактичної медицини.

Зрозумійте мене правильно: справжня мета мого візиту – сповістити блага звістку. А звідки ж беруться благі звістки? Хороше питання! Щоб віддячити жителям столиці, які придбали діамантову зубну щітку у формі діаманта торговельної марки «Діамант», компанія «Розсвіт» проводить акцію «презентуй, піднеси і подаруй». Що ж означає «презентуй, піднеси і подаруй»? Ще одне хороше питання! «Презентуй, піднеси і подаруй» означає, що ми презентуємо, підносимо і даруємо вам дві діамантові зубні щітки безкоштовно. Давайте разом полинемо у світ гігієни зубів!

Дасянь. Зрозумів, давай-но сюди.

Дасянь і Хейцзи беруть у продавця зубні щітки.

Дасянь. Гарзд, іди звідси.

Продавець зубних щіток. Тут така справа, пане. Ми презентуємо, підносимо і даруємо Вам дві зубні щітки, а Ви купуєте одну зубну щітку за 16 юанів...

Хейцзи. Ні, нам не потрібна третя. Двох вистачить.

Продавець зубних щіток. Та ні, Ви не так мене зрозуміли.

Дасянь. Ти даєш, ми беремо, що тобі ще треба?

Хейцзи. Дай мені ще дві, у нього ж *[пальцем вказує на Малу, що нерухомо сидить біля столу]* ще немає.

Продавець зубних щіток. Та ні.

Дасянь. Зачекайте, маю до тебе питання – компанія проводить акцію «презентуй, піднеси і подаруй», щоб заохотити клієнтів, чи не так?

Продавець зубних щіток. Так.

Дасянь. Я клієнт, так?

Продавець зубних щіток. Так.

Дасянь. Можна мені взяти ці дві зубні щітки?

Продавець зубних щіток. Так.

Дасянь. То в чому проблема? Іди вже. У нас справи.

Продавець зубних щіток. Та ні, пане.

Дасянь. Та як це знову «Та ні»?

Продавець зубних щіток дивиться на трьох хлопців.

Продавець зубних щіток. Я їх вже не продаю. Поверніть мені зубні щітки назад.

Дасянь і Хейцзи гарячкують. Малу починає розмову.

Малу. Одна щітка 16 юанів?

Продавець дивиться на Малу і думає, що з ним можна дійти згоди.

Продавець зубних щіток *[до Дасяня та Хейцзи].* Вочевидь, ви не зрозуміли, що я хотів сказати. *[Підбігає до Малу.]* Я торговельний представник у компанії «Розсвіт». Наразі ми проводимо програму заохочення клієнтів. На безоплатній основі ми даруємо Вам дві діамантові зубні щітки, одну Ви купуєте, загалом виходить 3 щітки за 16 юанів...

Малу. Хвилиночку, хіба ти не казав, що одна щітка коштує 16 юанів?

Продавець зубних щіток. Плюс ще дві щітки безкоштовно.

Малу. Нам потрібні лише безкоштовні, за гроші – не потрібні. Ти дурний? Чи слабкий на голову?

Продавець зубних щіток. Друже, вибач, помилився. Послухайте, зараз дуже важко вести бізнес. Якщо Ви дійсно хочете мати щітки, то дайте мені 16 юанів і всі три щітки – ваші.

Малу. Чекай-чекай! Давай-но ще раз: скільки коштує одна зубна щітка?

Продавець зубних щіток. 16.

Малу. А три?

Продавець зубних щіток. 16.

Малу. А одна?

Продавець зубних щіток. 16.

Малу. Ти маєш мене за дурня?! Мені потрібна одна, що тут неясного? Ти вмєш рахувати? ОДНУ, а не ТРИ! Одна щітка, скільки коштує? І добирай слова, бо мені вже уривається терпець.

Продавець зубних щіток [*вагаючись, шепоче*]. Шістнадцять...

Малу. Я геть нічого не розумію! Просто не розумію!

Продавець зубних щіток. Я не можу віддати її безкоштовно, як би Ви цього не хотіли.

Малу. Не можеш. З якого дива ти щось маєш давати мені безкоштовно? Я навіть не знаю, хто ти. Але ж хіба не ти сюди прийшов? Хіба не ти хотів продати зубні щітки? Я куплю, але спершу хочу знати, скільки вона коштує!

Продавець зубних щіток. Це наша вдячність.

Малу. Припини, просто скажи скільки коштує одна!

Продавець раптово розплакався.

Продавець зубних щіток. Друже, вибач, помилився. У мене вдома залишилася 80-річна мати.

Малу. Чого ти плачеш! Ти ж сам прийшов продавати зубні щітки! Я лише питаю, скільки коштує одна?

Дасянь. Годі, досить.

Малу. Ні, ти нікуди не підеш, поки все чітко не поясниш.

Продавець зубних щіток. Помилився.

Малу. Помилився? Де ти вже помилився?

Продавець зубних щіток. Я віддам вам всі свої зубні щітки, просто дозвольте мені піти.

Малу. Вже просто піти не вийде!

Продавець зубних щіток. Я помилився і більше сюди не прийду.

Малу. Ти помилився? Аж ніяк! Я просто хочу знати, скільки коштує одна зубна щітка! Одна зубна щітка!

Дасянь і Хейцзи заспокоюють знервованого Малу. Продавець з кислою міною підходить до столу і витягує з сумки зубні щітки.

Дасянь. Малу, досить!

Малу. Нізащо!

Дасянь. Зубна щітка! [*До продавця.*] Тобі кажу. Сідай!

Дасянь силоміць садить Малу в крісло.

Продавець також слухняно сідає.

Дасянь. Хейцзи, здавай карти.

Чотири людини сідають колом, а Хейцзи роздає карти.

Хейцзи. Ось, «Щітко», твої карти.

Продавець з цього моменту буде називатись «Зубною щіткою».

Зубна щітка. Друже!

Дасянь. Взяв – ходи!

Зубна щітка. Авжеж, а в що граємо?

Хейцзи. Пінокль⁵.

Зубна щітка. Які ставки?

Хейцзи. Скільки у тебе грошей?

Зубна щітка. У мене немає грошей, тільки зубні щітки.

Дасянь. Ну, зубні щітки значить зубні щітки. Беріть карти!

Сцена 3

Вольєр носорога.

Малу. Півтори тони сіна, трохи знизився апетит. Випорожнився п'ять разів, колір чорнувато-жовтий, у нормі. Виходив на чотирьох годинну прогулянку. Туло, ти знову сумуєш? Ти завжди зажурений наче якийсь поет, а не простий чорний носоріг, тебе ж навіть не занесли до Червоної книги. Геть не знаю, що коїться у твоїй макітрі. Ти не зійшовся з білим носорогом, не любиш бегемотів. Поруч немає навіть гедзеїдів, які б допомогли тобі їсти комах. Хіба ж не я тебе мию щодня? Тай не факт, що ти знаєш, хто такі гедзеїди, ти тоді був ще дуже маленьким і, напевно, вже забув як виглядає саванна. Якщо я тобі щось розкажу, ти трохи звеселієш? Новий вольєр для носорогів майже готовий. Зоопарк виділив трохи грошей і збирається купити ще одного носорога! Можливо, це буде гарненька, сексуальна самочка африканського носорога! Вона не буде схожою на білу носорогиню Тану, це буде справжній чорний носоріг! 16 травня 1999 року: Тула, дві тони сіна, один кілограм яблук, після прогулянки на свіжому повітрі, пішов спати о сьомій вечора. 17 травня: пішла на роботу о восьмій, вдягнена у світло-бузковий костюм. Повернулася о шостій вечора, виглядала щасливою, купила багато їжі. О сьомій годині в гості прийшов хлопець (мав ключі від кімнати), залишився на ніч. 18 травня: шуміли з самого ранку, хлопець пішов, М. побігла за ним по сходах, знову плаче, вже втретє за тиждень. 19 травня: дві тони сіна, прибирав у вольєрі, у Тули невеличкий пронос. Білий носоріг Некал проявляє ознаки статевого полювання, носорогиня Тана зовсім байдужа...

Сцена 4

Ніч. Малу і Мінмін сидять на даху.

Мінмін. Коли я кажу «кохаю!» То звідки береться це почуття? Із серця, печінки, селезінки чи артерій та вен? З якого саме внутрішнього органа воно рветься на волю? Можливо, саме в той день Місяць був ближчим до Землі, Сонце припікало Північні тропіки, мусонні вітри обдували твою шкіру, змашуючи її вологим морським повітрям, а сформований у Монголії понижений атмосферний тиск пришвидшив твоє серцебиття? Або ж це було твоє особисте бажання, передменструальна стривоженість, щойно замінена ним лампочка в кімнаті, свіжий аромат від щойно з'їденого апельсина на кінчиках його пальців, поколювання бороди, яку він забув зголити... від цього всього твої нервові закінчення німіють, це і є кохання...

Малу. Деякі носороги живуть у посушливій і безкрайній савані, а деякі люблять селитися в густих лісах. Харчуються вони також по-різному. Одні люблять їсти траву, інші – листя, треті – і траву, і листя. Слово «носоріг» походить із грецької мови, це

⁵ Пінокль – популярна карткова гра, розрахована на 2–4 гравців.

тропічна тварина. У світі існує п'ять видів носорогів: чорний, білий, суматранський, а також індійський та яванський, проте два останніх знаходяться на межі вимирання. Такі, як Тула, живуть в Африканській савані.

Мінмін. Хто такий Тула?

Малу. Африканський чорний носоріг.

Мінмін. Твій?

Малу. Угу, у носорогів поганий зір, вони не розпізнають людей.

Мінмін. Ти працюєш в зоопарку?

Малу. Хочеш поїхати подивитися на Тулу?

Мінмін. До зоопарку? Я давно там не була! Дивно, я бачила носорогів, але ніколи не зустрічала людини, яка їх доглядає! Кажуть, що терпляча до тварин людина, тим паче терпляча з жінками. Але чому ти не вибрав собі звичайну роботу? Наприклад, водієм таксі чи якимось там ремонтником. Звісно, не кожен може опанувати високе мистецтво, як Чень Фей, але доглядати носорогів – це вже занадто дивно.

Малу. У мене є професія, затверджена Департаментом ландшафтної архітектури в переліку спеціальностей та професій!

Мінмін. Я маю на увазі, що тобі важко змінити роботу! Якщо тобі перестане подобатися цей зоопарк чи набриднуть носороги, що тоді? Кажуть, що в сучасному світі, якщо ти не знаєш англійської, не розумієшся на комп'ютерах і не маєш посвідчення водія, то вважай, що нічого не вмієш. А що з цього вмієш ти?

Малу. А ти?

Мінмін. Розуміюся на комп'ютерах, можу друкувати 110 слів у хвилину, це найбільша швидкість у нашій компанії. Англійська – на розмовному рівні, і я можу водити машину.

Малу. А той що вміє?

Мінмін. Хто? Ти маєш на увазі Чень Фея? Він – митець, править думками інших, звісно, це геть інша історія. На жаль, ти не такий. Отже, тобі кінець!

Відриває шматочок жуйки і кладе його до рота.

Малу. Я складав іспит в авіаційній, коли закінчував середню школу. Я міг би носити льотну шкіряну куртку, окуляри-авіатори й бути на обкладинках глянцевого журналу. Я був придатний за всіма категоріями, за винятком зору. Я повинен був стати пілотом, а носоріг – яструбом, ми б не поклалися виключно на нюх, вишукуючи здобич, воду чи свіжу траву... Однак більшість тварин все ж керуються нюхом: зебри та слони в африканській савані на нюх виявляються небезпеку та полюють на здобич, проте у них він не з найкращих – існують тварини, чий нюх у мільйон разів перевершує людський. Так, у грифів з обох боків дзьоба є великі отвори, які допомагають їм вишукувати їжу. А один із видів скандинавських буревісників на нюх вистежує піщаних вугрів, дрібну рибу й навіть медуз. Змії також послуговуються своїми нюховими рецепторами під час полювання: вони висовують язик, щоб вловити запах з повітря і продовжити переслідувати свою здобич. Це вже не кажучи про акул. Людина не може вловити запах за сотню метрів, але вона може відчувати, що десь поблизу смачна їжа. *[Пауза.]* Це лимон.

Мінмін *[жуючи жуїку]*. Що?

Малу. Лимон?

Мінмін. Так. Вона зі смаком лимона. Будеш?

Малу хитає головою.

Малу. Коли я тільки починав працювати в зоопарку, мені казали, що ніколи не бачили доглядача в окулярах. А потім я перестав їх носити, тому що носоріг і так великий, можна побачити без окулярів.

Мінмін. Вчора я сказала Ченю Фею: «Подейкують, що я занадто хороша для тебе, ти мене не вартуєш!». Вгадай, що він відповів? Ти навіть не уявляєш. Він сказав: «Це добре, що не вартую. Якби вартував, то твоя неперевершеність була б непомітною». Ти коли-небудь бачив такого гонорового? Ще каже, що я інтриганка, бо добре до нього ставлюся, щоб потім поневолити. Назвав мене уособленням онародненого деспотичного режиму, а наші стосунки – як спробу моралізації соціально незахищених верств населення з боку привілейованих.

Малу. Заєць більшу частину свого часу витрачає на пошуки якомога більшої кількості самок, а шакал закохується лише раз у житті й залишається з нею до кінця життя.

Мінмін. Що?

Малу. Це з підручника зоології.

Мінмін. А я чула, що шакали їдять мертвих людей! *[Відкриває рот імітуючи гавкіт і тікає.]*

Малу. Це все упередження, шакали... *[Обертається і розуміє, що Мінмін вже пішла.]*

Малу піднімає жуйку, яку Мінмін кинула на землю, кладе її до рота і починає жувати.

Малу. Мінмін зі смаком лимона.

[Пісня Малу] – «Лимон»:

Я спокійно лежу на ліжку,
У шафі висить мій день,
Я спокійно лежу на ліжку,
Зі стіни сповзає моя ніч,
Я спокійно лежу на ліжку,
Під яким причаїлось моє дитинство,
Я спокійно лежу на ліжку,
На кріслі залишилось твоє тепло.
Склянка повна води, повна й туги.
Завіса вітром збурена, як і бажання мої,
Кожен крок викарбовується у серці моєму,
Листям на вітру я раптово стаю.
Що кожним листочком в повітрі тремтливо шелестить.
З терпінням, з пристрастю безмежною,
Весь час свого життя я проведу,
Думаючи про тебе, чекаючи тебе, моє кохання.

Сцена 5

Вишкіл з кохання

Інструктор з кохання. Вчора ми говорили про те, чим вирізняється Ваша кохана з-поміж інших красунь. Сьогодні в рамках нашого курсу навчимося правильно ділитися найпотаємнішим і відкривати душу, оскільки в коханні це надзвичайно важливо. Уміння вираження думок і почуттів для людини ніколи раніше не ставало настільки важливим життєвим елементом, як сьогодні. Мистецтво вираження своїх думок і почуттів стало ключовою навичкою в сучасному житті людини. Якщо ти кохаєш когось на 100%, але можеш виразити почуття лише на 10%, то гірше може бути тоді, коли ти вподобав когось на 10%, а розповів про своє кохання – на 100%. Добре нам відомі письменники та музиканти завжди послуговувалися чарівністю слова

для вираження щирості своїх почуттів. Щоб допомогти вам під час цього тренінгу, я склав список класичних художніх і музичних творів. Запам'ятайте три основні засади душевної сповіді. По-перше, важливо обрати належний настрій: якщо у вирі емоцій ви здатні опанувати їх, це вже свідчить про високу майстерність. По-друге, Ваше одкровення має бути ширим, оскільки це впливає на емоційний ресурс партнера. По-третє, потрібно створити відповідну атмосферу: інакше навіть найкраще вираження почуттів буде бездарним. *[Вмикає музику.]* Музика Моцарта вважається прекрасним індуктором для висловлення почуттів. Хто з вас хоче спробувати?

Учениця А. Мого кохання не стало, воно загубилося на галасливих вулицях, зникло в піщаному годиннику часу, на нескінченних полицях, у сновиганні таксі, у метушливих пошуках успішної роботи й навіть у калейдоскопі чоловічих обличь. Я вже втратила своє кохання...

Учень В. То йди в жіночий монастир!

Учениця С. Не знаю, що змушує мене мовчати, я ніколи не могла пояснити непевність своїх слів та вчинків, а ти ніколи не прагнув дізнатися. Твоя байдужість змушує мене стидатися, єдине виправдання – я занадто молода.

Учень Д. Відколи людина вперше усвідомила себе, ми розуміємо, що кожна мить може принести гіркоту втрати коханої людини, чи то через смерть, чи то через розрив стосунків. Однак мене найбільше цікавить, як людина спроможна подолати біль цієї втрати... Що криється за волею до життя в цьому світі? Яка відповідь допоможе хоч на мить забути про те, що цей світ лишень шматок лайна?

Учень Е. Можливо, я не такий ласкавий до тебе, як інші, але я таким буду значно довше за інших.

Малу. Ні батьків, ні друзів, ні дому, ні кар'єри, я нікому не потрібний. Моє життя – це нуль, суцільна пустка. За гроші можна знайти безліч дівчат, які погодяться переспати з тобою, безліч стосунків на одну ніч, але зрештою ти все одно залишишся один, ніхто тебе міцно не обійме, не буде жодного тілесного контакту. Я думав, що хочу так старіти за роком рік... Аж доки одного дня не зустрів тебе, таку ж самотню, як і я. Раптом я відчув, що в моєму житті з'явилася мета – зробити тебе щасливою. Вона варта того, щоб зробити для неї бодай щось...

Сцена 6

У квартирі Мінмін: вона ридає, безперестанку витираючи сльози та пошморгуєчи носом. Малу мовчки сидить поруч. Мінмін не звертає на нього уваги, все більше заходячись плачем.

Мінмін. Як довго мені ще коритися його волі? Я справді не знаю, на що ще здатна заради нього! Ненавиджу його! Було б краще, якби я його більше не кохала. Любов в моїх очах наче тавро на чолі рабині. Куди б він не пішов, я усюди буду слідувати за ним! Можеш собі це уявити? Мені достатньо вже того, що я просто десь поруч з ним. Це божевілля, як же мені його розлюбити?

Малу хоче щось сказати, але Мінмін не звертає на нього уваги.

Я не витримаю, якщо так триватиме й надалі! Але який сенс жити, якщо я його більше не кохатиму? Я ніколи не зустрічала такого чоловіка, як він. Скільки разів я приймала рішення, але варто лише побачити його – все марно...*[Плаче.]*

Малу не знає, чи залишатися, чи йти. Він встає. Мінмін витираючи сльози, підвела голову і дивиться на нього.

Мінмін. Навіщо ти прийшов?

Малу. Тобі краще?

Мінмін. Що зі мною не так? Знову прийшов з квітами? Ні? Парфумами? Шоколадом? Якщо ні з чим, то навіщо взагалі прийшов?

Малу. ...Я пішов...

Мінмін. Не зміг потішити своє самолюбство? Хочеш піти? Але ти не хочеш іти, ти вагаєшся, а це означає, що ти досі не знаєш де твоє місце.

Малу розвертається, щоб піти.

Мінмін. Ха, так легко здаєшся!

Малу. Якщо тебе це веселить, то нехай буде так.

Мінмін. Чому мені радіти? Бути поганою для інших геть не весело. Вибач, я стаю дедалі колючою та буркотливою, не сердься на мене.

Малу. Не серджуся, я просто хочу розрадити тебе!

Мінмін. Розрадити? Можливо, веселіше стане завтра. Можливо, мене втішить, що наступного дня Сонце не зійде або Земля спиниться в своєму оберті довкола осі, однак продовжить звичний рух довкола Сонця? Це може звеселити? Ймовірно, ні.

Малу. Не картай себе!

Мінмін. Не буду. *[Знову хоче заплакати.]* Я просто не можу без нього! Щодня благаю його не йти від мене. Він справді кохає мене. Наче та відьма, я потайки зістригла пасмо його волосся, спалила разом з його фотографією, а попіл потім випила з водою. Не знаю, чи подіяло.

Малу. Чим він тебе приваблює?

Мінмін. Чим приваблює? Я теж хотіла б це знати.

Малу. Покинь його.

Мінмін. Не можу!

Малу. Спробуй ще раз.

Мінмін. Не можу!

Малу. Не зважай на нього.

Мінмін. Не виходить.

Малу. Не зважай на нього. Інакше це суцільний мазохізм!

Мінмін. Не кричи на мене.

Малу. Послухай мене. Не зважай на нього! Для тебе буде тільки гірше.

Мінмін. Навпаки! Я, навпаки, не буду слухати тебе і зважатиму на нього. Тільки б він дозволив мені його кохати, тільки б не полишав мене, тільки б я це все змогла стерпіти. Нехай мордує своїм коханням як заманеться. Він може зраджувати мені, може зневажати й ображати мене, може підвісити в повітрі, змусити мене плазувати та рачкувати, аби тільки дозволив мені кохати його. Дурнику, чого дивишся на мене? Твоя любов у моїй присутності вже виснажилась? Нічого не варта? Розвіялась як дим? Ти як собі уявляв кохання? Місячні ночі, букети квітів, п'янки обітниці вічного кохання? Боягуз! Знайди собі іншу, але не кажи «кохаю». Фух...

Переклад з кит. О. Воробей, А. Кравченко

Стаття надійшла до редакції 23.05.2024